

Κεντρικό θέμα αυτού του βιβλίου είναι ότι διεξάγεται μια μάχη ιδεών – για το ποια είδη κοινωνίας, ποια είδη πολιτικής, είναι καλύτερα για τους περισσότερους πολίτες – και ότι στο πλαίσιο αυτής της μάχης έχει γίνει μια απόπειρα να πειστούν όλοι πως ό,τι είναι για το 1%, αυτό για το οποίο η κορυφή νοιάζεται κι αυτό το οποίο θέλει, είναι καλό για όλους: μείωση φορολογικών συντελεστών για τα ανώτατα εισοδήματα, μείωση ελλείμματος, συρρίκνωση του κράτους.

Δεν είναι συμπτωματικό ότι η νομισματική/μακροοικονομική θεωρία που είναι της μόδας σήμερα ανάγεται στο έργο του σημαντικού οικονομολόγου της σχολής του Σικάγου Μιλτον Φρίντμαν, ένθερμου υποστηρικτή των λεγόμενων οικονομικών επιδράσεων και αγνόησαν τις ατέλειες της πληροφόρησης και άλλα προβλήματα. Ενώ το πρωτοποριακό του έργο σχετικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες της κατανάλωσης του απέφερε δικαίως ένα βραβείο Νόμπελ οι απόψεις του περί ελεύθερης αγοράς βασιζόνταν περισσότερο σε ιδεολογίες πεποιθήσεις παρά στην οικονομική ανάλυση. Θυμάμαι κάποιες εκτενείς συζητήσεις μαζί του σχετικά με τις συνέπειες της ατελούς πληροφόρησης ή των ατελών αγορών κινδύνου το έργο μου, καθώς και το έργο πολυάριθμων συναδέλφων, είχε δείξει ότι υπό αυτές τις συνθήκες οι αγορές κατά κανόνα δεν λειτουργούν καλά. Όπως και άλλοι οικονομολόγοι υπέρμαχοι της ελεύθερης αγοράς, είχε δύο απαντήσεις: ακόμα και αν τα θεωρητικά αποτελέσματα ήταν αληθή ήταν, εξαιρέσεις που επιβεβαιώναν τον κανόνα και ακόμα και αν τα προβλήματα ήταν ευρέως διαδεδομένα, ήταν δυνατόν να βασιζόμαστε στο κράτος για τη διόρθωσή τους.

Η νομισματική θεωρία και πολιτική του Φρίντμαν αντανakλούσε τη δέσμευσή του στην προσπάθεια να εξασφαλιστεί ο περιορισμός του μεγέθους και της διακριτικής ευχέρειας δράσης του κράτους. Το δόγμα το οποίο προώθησε, ο λεγόμενος, Υποστήριζε ότι το κράτος έπρεπε απλώς να αυξάνει την προσφορά χρήματος με σταθερό ρυθμό (το ρυθμό αύξησης του εθνικού προϊόντος, που ισούται με το ρυθμό αύξησης του εργατικού δυναμικού συν το ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας). Το ότι η νομισματική πολιτική δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την σταθεροποίηση της πραγματικής οικονομίας δηλαδή για την εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης – δεν το ν πολυενδιέφερε. Ο Φρίντμαν πίστευε ότι η οικονομία θα παρέμενε από μόνη της σε κατάσταση πλήρους ή σχεδόν πλήρους απασχόλησης. Κάθε παρέκκλιση θα διορθωνόταν σύντομα, αρκεί το κράτος να μην τα έκανε μούσκεμα.

Στα μάτια του Φρίντμαν η Μεγάλη Οικονομική Κρίση δεν ήταν αποτυχία της αγοράς, αλλά αποτυχία του κράτους: η Fed είχε αποτύχει να κάνει αυτό που έπρεπε. Άφησε την προσφορά χρήματος να μειωθεί. Στα οικονομικά δεν έχουμε την ευκαιρία να διεξάγουμε πειράματα. Δεν γίνεται να ξαναζητήσουμε τη Μεγάλη Οικονομική Κρίση, αλλάζοντας τη

νομισματική πολιτική για να δούμε ποιες θα είναι οι συνέπειες. Αλλά από κάποιες απόψεις, η Μεγάλη Ύφεση μας προσέφερε μια εξαιρετική, αν και πανάκριβη, ευκαιρία να θέσουμε σε δοκιμασία κάποιες ιδέες. Ο Μπεν Μπερνάνκι, μελετητής της Μεγάλης Οικονομικής Κρίσης, ήξερε ποια ήταν η κριτική σε βάρος της ομοσπονδιακής τράπεζας, και δεν ήθελε να κατηγορηθεί ότι αγνόησε τα σχετικά διδάγματα. Πλημμύρισε την οικονομία με ρευστότητα. Ένα κοινώς αποδεκτό μέτρο της νομισματικής πολιτικής είναι το μέγεθος του ισολογισμού της Fed – πόσα έχει δανείσει στο τραπεζικό σύστημα, καθώς και πόσα κρατικά και άλλα ομόλογα έχει αγοράσει. Ο ισολογισμός της σχεδόν τριπλασιάστηκε, από 870 δις δολάρια (28 Ιουνίου 2007) πριν από την κρίση 2,93 τρισεκατομμύρια δολάρια καθώς αυτό το βιβλίο οδεύει προς τυπογραφείο (29 Φεβρουαρίου 2012). Αυτή η αύξηση ρευστότητας – σε συνδυασμό με το τεράστιο πακέτο διασώσεων του Υπουργείου Οικονομικών των ΗΠΑ – μπορεί να έσωσε τις τράπεζες, αλλά απέτυχε να αποτρέψει την ύφεση. Μπορεί η Fed να προκάλεσε την κρίση με την χαλαρή νομισματική πολιτική και τη χαλαρή ρυθμιστική παρέμβαση, αλλά ελάχιστα μπορούσε να κάνει για να αποτρέψει ή να ανατρέψει την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Τελικά, ο πρόεδρος της το παραδέχτηκε.

Ο Φρίντμαν είχε άποψη και για τη ρυθμιστική παρέμβαση στον τραπεζικό τομέα – πίστευε ότι, όπως και οι περισσότερες άλλες ρυθμιστικές παρεμβάσεις, έθιγε την αποδοτικότητα της οικονομίας. Ήταν υπέρμαχος της ιδέας ότι οι τράπεζες θα πρέπει να είναι ουσιαστικά ανεξέλεγκτες, μια ιδέα που είχε δοκιμαστεί και αποτύχει τον 19^ο αιώνα. Βρήκε έναν πρόθυμο μαθητή στο πρόσωπο του Χιλιανού δικτάτορα Αουγκούστο Πινοσέτ. Η ελεύθερη τραπεζική οδήγησε σε έκρηξη οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και νέες τράπεζες άνοιγαν, και οι πιστώσεις έρρεαν ελεύθερα. Όμως, όπως ακριβώς η απορρύθμιση του τραπεζικού τομέα δεν χρειάστηκε πολύ για να γονατίσει τις Ηνωμένες Πολιτείες, έτσι και η Χιλή βίωσε τη βαθύτερη ύφεση της ιστορίας της το 1982. Η Χιλή θα χρειαζόταν πάνω από ένα τέταρτο του αιώνα για να αποπληρώσει τα χρέη που συσώρευσε η κυβέρνηση στην προσπάθεια της να διορθώσει το πρόβλημα.

Παρά τις εμπειρίες αυτές, η άποψη ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές λειτουργούν σωστά από μόνες τους – ότι το κράτος δεν θα πρέπει να παρεμβαίνει – κυριάρχησε κατά την τελευταία εικοσιπενταετία, με τη στήριξη, όπως είδαμε, του προέδρου της Fed, Άλαν Γκρινσπαν, και των εκάστοτε υπουργών Οικονομικών των ΗΠΑ. Και όπως επίσης επισημάναμε, εξυπηρέτησε καλά τα συμφέροντα του χρηματοπιστωτικού τομέα και άλλων από τους ανήκοντες στο 1%, παρά το γεγονός ότι προξένησε στρεβλώσεις στην οικονομία. Επιπλέον, η κατάρρευση του χρηματοοικονομικού συστήματος φάνηκε δυτικό καπιταλισμού από τις απαρχές του – από τη μανία της τουλίπας που κυριέυσε την Ολλανδία το 1637 μέχρι τη φούσκα της περιόδου 2003-2007 στην αγορά κατοικίας. Και μία από τις αρμοδιότητες των νομισματικών αρχών, σε ό,τι αφορά τη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας, είναι να αποθαρρύνουν το σχηματισμό κάθε τέτοιας φούσκας.

Ο μονεταρισμός βασιζόταν στην παραδοχή ότι η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος – ο αριθμός μεταβιβάσεων ενός χαρτονομίσματος του ενός δολαρίου μέσα σε ένα έτος – είναι σταθερή. Και ενώ σε κάποιες χώρες και κάποια μέρη αυτό όντως ίσχυε, δεν ίσχυε στην περίπτωση της ραγδαίας μεταβαλλόμενης παγκόσμιας οικονομίας των τελών του 20^{ου} αιώνα. Η θεωρία αποδείχθηκε εντελώς ψευδής ελάχιστα χρόνια αφότου προκάλεσε μαζικό ενθουσιασμό μεταξύ των επικεφαλής των κεντρικών τραπεζών. Καθώς εγκατέλειπαν άρον άρον το μονεταρισμό, αναζητούσαν μια νέα θρησκεία, συνεπή με την πίστη τους στην ελάχιστη παρέμβαση στις αγορές. Την ανακάλυψαν στον καθορισμό στόχων πληθωρισμού (inflation targeting

). Στο πλαίσιο αυτού του συστήματος, οι κεντρικές τράπεζες έπρεπε να επιλέγουν ένα ποσοστό πληθωρισμού (το νούμερο της μόδας ήταν το 2%), και όποτε ο πληθωρισμός ξεπερνούσε αυτό το ποσοστό θα έπρεπε να αυξάνουν τα επιτόκια. Τα αυξημένα επιτόκια θα συγκρατούσαν την οικονομική μεγέθυνση, άρα θα συγκρατούσαν και τον πληθωρισμό.

Η εμμονή με τον πληθωρισμό

Ο καθορισμός στόχων πληθωρισμού βασιζόταν σε τρεις αμφισβητήσιμες υποθέσεις.

Η πρώτη είναι ότι ο πληθωρισμός είναι το απόλυτο κακό η δεύτερη ότι η διατήρηση του πληθωρισμού σε χαμηλά και σταθερά επίπεδα είναι αναγκαία και σχεδόν ικανή συνθήκη για τη διατήρηση υψηλού και σταθερού ρυθμού πραγματικής οικονομικής μεγέθυνσης και, η Τρίτη, ότι όλοι θα ωφεληθούν από την ύπαρξη χαμηλού πληθωρισμού.

Ο υψηλός πληθωρισμός – σαν τον υπερπληθωρισμό που μάστιζε τη γερμανική Δημοκρατία της Βαϊμάρης στις αρχές της δεκαετίας του 1920 – είναι ένα πραγματικό πρόβλημα όμως δεν είναι το μοναδικό οικονομικό πρόβλημα, ενώ συνήθως δεν είναι καν το σημαντικότερο. Όπως επισημάναμε, ο πληθωρισμός έχει περίπου ένα τρίτο του αιώνα να αποτελέσει σημαντικό πρόβλημα στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη. Τουλάχιστον στις Ηνωμένες Πολιτείες η Fed είχε μια ισορροπημένη εντολή – πληθωρισμό, απασχόληση και οικονομική μεγέθυνση - , αλλά στην πράξη η προσοχή εστιαζόταν στον πληθωρισμό, ενώ μέχρι πρόσφατα όποιος επικεφαλής κεντρικής τράπεζας τολμούσε να προτείνει κάτι άλλο κινδύνευε να καταστεί απόκληρος. Ακόμα και όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν να κάνουν με ανεργία της τάξης 9% - και κρυφή ανεργία, που σήμαινε ότι το πραγματικό ποσοστό ανεργίας ήταν πολύ υψηλότερο- , τρία του πληθωρισμού στο διοικητικό συμβούλιο της Fed ψήφισαν υπέρ της αύξησης των επιτοκίων, εξαιτίας της μονομανούς προσήλωσης τους στο πληθωρισμό.

Ο καθορισμός στόχων πληθωρισμού δοκιμάστηκε το 2008, λίγο προτού καταρρεύσει η παγκόσμια οικονομία. Οι περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετώπιζαν υψηλά ποσοστά πληθωρισμού, όχι εξαιτίας κακής μικροοικονομικής διαχείρισης, αλλά επειδή οι τιμές του πετρελαίου και των τροφίμων εκτινάσσονταν στα ύψη, και τα είδη αυτά αντιπροσώπευαν πολύ μεγαλύτερο τμήμα του προϋπολογισμού του μέσου νοικοκυριού στις αναπτυσσόμενες χώρες, απ' ό,τι στις πλούσιες. Στην Κίνα, παραδείγματος χάρη, ο πληθωρισμός άγγιζε το 8%, ή και παραπάνω. Στο Βιετνάμ έφτασε στο 23%. Ο καθορισμός στόχων πληθωρισμού σημαίνει ότι αυτές οι αναπτυσσόμενες χώρες θα έπρεπε να είχαν αυξήσει τα επιτόκιά τους, όμως στις χώρες αυτές ο πληθωρισμός ήταν, ως επί τον πλείστον, εισαγόμενος. Η αύξηση επιτοκίων δεν θα είχε κάποιον αντίκτυπο στις διεθνείς τιμές των σιτηρών ή των καυσίμων.

Όσο οι χώρες παραμένουν ενσωματωμένες στην παγκόσμια οικονομία – και δεν λαμβάνουν μέτρα για να περιορίσουν την επίδραση των διεθνών τιμών στις εγχώριες – είναι αναπόφευκτο ότι οι εγχώριες τιμές τροφίμων και ενέργειας θα αυξάνονται παράλληλα με τις διεθνείς. Η αύξηση των επιτοκίων μπορεί να μειώσει τη συνολική ζήτηση, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει επιβράδυνση της οικονομίας και να χαλιναγωγήσει τις αυξήσεις στις τιμές κάποιων προϊόντων και υπηρεσιών, ιδίως των μη εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Όμως τα μέτρα αυτά δεν μπορούν να κατεβάσουν τον πληθωρισμό στα επίπεδα που έχουν τεθεί ως στόχος, εκτός και αν γίνουν αβάσταχτα. Αν οι παγκόσμιες τιμές τροφίμων και ενέργειας αυξάνονται με ρυθμό 20% ετησίως, για να διατηρηθεί το συνολικό επίπεδο πληθωρισμού στο 2% θα πρέπει να μειωθούν οι μισθοί και οι τιμές κάπου αλλού. Αυτό σχεδόν σίγουρα συνεπάγεται σημαντική κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας και υψηλή ανεργία. Η θεραπεία θα είναι χειρότερη από την ασθένεια.

Για τα γεράκια του πληθωρισμού, η οικονομία βρίσκεται συνεχώς στο χείλος του γκρεμού: μόλις αρχίσει να αυξάνεται ο πληθωρισμός θα είναι δύσκολο να τεθεί υπό έλεγχο. Και μιας και το κόστος της αντίστροφης του πληθωρισμού – της αποκλιμάκωσης του, όπως λέγεται – είναι πολύ μεγάλο, το καλύτερο είναι να αντιμετωπίζεται άμεσα. Όμως αυτές οι απόψεις δεν βασίζονται σε προσεκτική αξιολόγηση των στοιχείων. Δεν υπάρχει χείλος του γκρεμού, και κάποιες ήπιες αυξήσεις του πληθωρισμού μπορούν εύκολα, εφόσον δίνουν την εντύπωση ότι μπορεί να καταστούν διαρκείς, να αντιστραφούν περιορίζοντας τις διαθέσιμες πιστώσεις. Κοντολογίς, ήταν λάθος ότι η καλύτερη μέθοδος διατήρησης υψηλής απασχόλησης και ισχυρής οικονομικής μεγέθυνσης ήταν να εστιάζεται η προσοχή στον πληθωρισμό, τελεία και παύλα. Η προσήλωση στον πληθωρισμό απέσπασε την προσοχή από πολύ σημαντικότερα πράγματα: οι απώλειες ακόμα και από τον συγκρατημένο πληθωρισμό ήταν αμελητέες μπροστά στις απώλειες από την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Κάνοντας χάρη σε άλλους

Όπως είδαμε, τα κοινώς αποδεκτά οικονομικά μοντέλα έχουν μια λογική εξήγηση για τη διατήρηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα, όμως τα μοντέλα αυτά είναι παραπλανητικά. Με βάση αυτά τα μοντέλα, οι υπέρμαχοι της διατήρησης του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα τη συνιστούν επειδή θα κάνει καλό στο σύνολο της οικονομίας. Δεν ξεχωρίζουν τους ομολογιούχους ως κυρίως ωφελούμενους από τον χαμηλό πληθωρισμό. Ο πληθωρισμός, σύμφωνα με αυτήν την άποψη, είναι ο πιο απάνθρωπος φόρος. Επηρεάζει αδιακρίτως τους πάντες και ιδίως τους φτωχούς, που είναι οι λιγότερο ικανοί να τον αντέξουν. Ρωτήστε, όμως κάποιον που έχει μείνει χωρίς δουλειά επί τέσσερα χρόνια τι θα προτιμούσε – άλλον ένα χρόνο στην ανεργία ή μια αμυδρή αύξηση του πληθωρισμού, ας πούμε από το 1% στο 2%. Η απάντηση είναι απερίφραστη. Ο φόρος που επιβάλλει η ανεργία στους εργαζομένους είναι υψηλός, και η διαχείρισή του δύσκολη. Καλύτερα μια δουλειά που αμοιβή της έχει μειωθεί σε πραγματικούς όρους, παρά καθόλου δουλειά.

Οι αυθεντίες της Γουόλ Στριτ ισχυριζόνταν κάποτε ότι ο πληθωρισμός πλήττει τους φτωχούς συνταξιούχους, αλλά το επιχείρημα αυτό είναι επίσης εσφαλμένο, μιας και οι πληρωμές του Social Security αυξάνονται παράλληλα με τον πληθωρισμό, άρα οι δικαιούχοι τους είναι προστατευμένοι. Σε περιόδους κατά τις οποίες οι αγορές λειτουργούν σωστά, προστατεύονται και οι εργαζόμενοι. Οι υψηλότερες τιμές αυξάνουν την (οριακή) απόδοση των εργαζομένων, άρα πρέπει να αυξάνουν αναλόγως και την αμοιβή τους. Τα πληθωριστικά επεισόδια συχνά συνοδεύονται από μείωση του πραγματικού εισοδήματος των εργαζομένων κυρίως επειδή σε περιόδους κατά τις οποίες ο πληθωρισμός βρέθηκε σε ιστορικά υψηλά επίπεδα η πραγματική οικονομία εκτέθηκε σε μεγάλους κραδασμούς.

Οι ομολογιούχοι δεν κάνουν σε κανέναν χάρη όταν βρίσκονται σε εγρήγορση για το ζήτημα του πληθωρισμού, πόσω μάλλον όταν πείθουν τις νομισματικές αρχές να αυξήσουν τα επιτόκια. Απλώς τους εαυτούς τους βοηθούν. Και το στοίχημα τους είναι μονόπλευρο: αν οι επικεφαλής των κεντρικών τραπεζών είναι υπέρ το δέον προσεκτικοί, και ο πληθωρισμός είναι χαμηλότερος απ' ό,τι περίμεναν ή οι τιμές είναι στην πραγματικότητα μειωθούν, οι ομολογιούχοι βγαίνουν κερδισμένοι αφενός επειδή εισπράττουν υψηλότερους τόκους, και αφετέρου επειδή έχει αυξηθεί η αξία του χρήματος που τους επιστρέφεται όταν λήξει το μόλογο.

Καμία αντιστάθμιση

Η προ κρίσης οικονομική ανάλυση υποστήριζε ότι η κρατική παρέμβαση δεν ήταν απλώς άχρηστη – επειδή οι αγορές ήταν γενικά αποδοτικές και σταθερές – αλλά και αναποτελεσματική. Σύμφωνα με τη λογική αυτή, φούσκες δεν υπήρχαν. Αλλά ακόμα και αν υπήρχε κάποια φούσκα το κράτος δεν θα μπορούσε να είναι βέβαιο για την ύπαρξη της παρά μόνο μέσο που είχε στη διάθεσή του ήταν τα αμβλύ όργανο των επιτοκίων. Ήταν καλύτερο να αφεθεί η φούσκα να διαγράψει την τροχιά της, μιας και θα ήταν φτηνότερο να

συμμαζευτεί η κατάσταση εκ των υστέρων, παρά να προκληθούν στρεβλώσεις στην οικονομία προκειμένου να αποτραπεί η εμφάνιση μιας φούσκας.

Αν οι επικεφαλής της Fed δεν ήταν τόσο κολλημένοι στην ιδέα ότι δεν υπάρχουν φούσκες, θα τους ήταν προφανές (όπως ήταν προφανές για οικονομολόγους όπως ο Ρόμπερτ Σίλερ του Γιέιλ, ένας από τους κορυφαίους ειδικούς της χώρας σε θέματα στέγασης) ότι η άνευ προηγουμένου άνοδος στις τιμές των κατοικιών σε σχέση με εισόδημα σχεδόν σίγουρα αντιπροσώπευε φούσκα. Επιπλέον, η Fed δεν έπρεπε να βασιστεί στις αυξομειώσεις των επιτοκίων για καταπνίξει τη φούσκα – θα μπορούσε να αυξήσει τις υποχρεωτικές προκαταβολές αγοράς ακινήτων ή να θέσει αυστηρότερους κανόνες δανειοδότησης. Το Κογκρέσο είχε παραχωρήσει στη Fed τη σχετική αρμοδιότητα το 1994. Η Fed, με την υποταγή της στο φονταμενταλισμό της αγοράς, είχε δέσει τα ίδια της τα χέρια.

Οι οικονομολόγοι έχουν παρομοίως δώσει στη Fed λόγους για να μην προσπαθεί να αντιμετωπίσει την ανεργία. Σε μια δυναμική οικονομία ο κόσμος πρέπει να μετακινείται από τη μια θέση απασχόλησης στην άλλη, και αυτό απαιτεί χρόνο, με αποτέλεσμα να προκύπτει ένα φυσικό ποσοστό ανεργίας. Η προσπάθεια να κινηθεί η οικονομία πέραν αυτού του φυσικού ποσοστού προκαλεί (σύμφωνα με αυτή την άποψη) ολόένα επιταχυνόμενο πληθωρισμό. Όταν η ανεργία πέσει, έστω και για λίγο, κάτω από το φυσικό ποσοστό της, ο πληθωρισμός αυξάνεται όμως οι μετέχοντες στην αγορά προσδοκούν, πλέον, αυτό το ποσοστό πληθωρισμού, το οποίο ενσωματώνουν στις αυξήσεις μισθών και τιμών. Τελικά – και, σύμφωνα με την άποψη αυτή, θα πρέπει να καταβληθεί ένα πρόσθετο τίμημα προκειμένου να μειωθεί ο πληθωρισμός. Για να συμβεί αυτό, η ανεργία θα πρέπει να αυξηθεί πάνω από το φυσικό ποσοστό. Ειδάλλως ο πληθωρισμός απλώς θα επιμένει. Το επιχείρημά τους είναι ότι οφέλη από την προσωρινή μείωση της ανεργίας είναι πολύ μικρότερα από το κόστος με τη μορφή αυξημένου πληθωρισμού και υψηλότερης ανεργίας σε μεταγενέστερη φάση.

Οι ιδέες αυτές αποτέλεσαν τη διανοητική παρηγοριά των επικεφαλής των κεντρικών τραπεζών, που δεν ήθελαν να κάνουν κάτι για την ανεργία. Αλλά έχουμε σοβαρούς λόγους να αντιμετωπίζουμε με δυσπιστία αυτές τις ιδέες: κάποιες χώρες, όπως η Γκάνα και το Ισραήλ, κατάφεραν να μειώσουν πολύ γρήγορα τον πληθωρισμό τους και με μικρό κόστος. Η βασική υπόθεση, σύμφωνα με την οποία υπάρχει σταθερή σχέση ανάμεσα στο ποσοστό ανεργίας και το ρυθμό επιτάχυνσης του πληθωρισμού, δεν έχει αντέξει στην δοκιμασία του χρόνου, ενώ ουδέποτε τεκμηριώθηκε η ακόμα πιο σημαντική υπόθεση στην οποία βασίζεται ο ισχυρισμός ότι το κόστος της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού είναι μεγαλύτερο από τα οφέλη που προκύπτουν αν ο πληθωρισμός αφαιρεθεί να αυξηθεί έστω και αμυδρά.

Η χρήση του ορίου ποσοστό ανεργίας υπονοεί ότι πρόκειται για κάτι , και καθετί φυσικό είναι και καλό, ή τουλάχιστον αναπόφευκτο, Όμως το υψηλό επίπεδο ανεργίας που βλέπουμε σήμερα δεν έχει τίποτα το φυσικό. Και αυτές οι ιδέες χρησιμοποιούνται από εκείνους που δεν θέλουν να λάβει το κράτος μέτρα ώστε να δοθεί λύση στο πρόβλημα. Πιστεύω ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια μείωσης του ποσοστού ανεργίας Εκατομμύρια Αμερικανοί έχουν μεν δουλειά, αλλά εργάζονται με μερική απασχόληση ή συντετμημένα ωράρια απλώς και μόνο επειδή δεν υπάρχει αρκετή ζήτηση στην οικονομία. Όπως κι αν αντιλαμβάνεται κανείς σήμερα το ποσοστό ανεργίας έχει κάποια σημασία είτε όχι , είναι σαφές κάθε αύξηση της συνολικής ζήτησης θα ήταν ευεργετική.

Φυσικά, το κράτος πρέπει να κάνει περισσότερα, όχι μόνο να αυξήσει τη συνολική ζήτηση πρέπει να βοηθήσει τα άτομα να αλλάξουν τομέα, να περάσουν από εκεί όπου ήταν απαραίτητα χτες εκεί όπου θα είναι απαραίτητα αύριο.